

KLAGANDE

Sociala omsorgsnämnden i Borås Stad

MOTPART

Vårdnadshavare: [REDACTED] och [REDACTED]

Ombud: Advokat Jörgen Olson
Advokatbyrå Jörgen Olson AB

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Jönköpings dom den 8 februari 2018
i mål nr 5376-16, se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

1. Kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom och fastställer sociala omsorgsnämndens beslut.
2. Kammarrätten beslutar att 26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) även i fortsättningen ska vara tillämplig på de uppgifter som lagts fram vid kammarrättens muntliga förhandling inom stängda dörrar och som inte tagits in i denna dom.

YRKANDEN M.M.

Sociala omsorgsnämnden i Borås Stad yrkar att kammarrätten ska upphäva förvaltningsrättens dom och fastställa nämndens beslut.

██████████ motsätter sig ändring av förvaltningsrättens dom.

Kammarrätten har den 30 oktober 2018 hållit muntlig förhandling i målet.

VAD PARTERNA ANFÖR

Sociala omsorgsnämnden

██████████ har en psykisk funktionsnedsättning. Hans tillsynsbehov är dock inte av sådan övervakande karaktär som krävs för att det ska betraktas som ett grundläggande behov. Kraven på utbrottens allvarlighet och frekvens är inte uppfyllda. Skolans åtgärdsplan beskriver inte ett sådant beteende och inte heller det föräldrarna berättar visar ett sådant behov. Vidare har inte ett sådant beteende beskrivits av någon annan part. Det krävs inte heller ingående kunskap om ██████████ för att kunna möta hans tillsynsbehov. Det krävs kunskaper om autism, men inte sådana personspecifika kunskaper som inte kan fås inom skäligen tid. Han går i vanlig skola och det har fungerat med vikarier. Han kan bli utagerande om ändringar sker i schemat samma dag, men sådant kan undvikas genom god struktur och planering. Det är inte detsamma som att det krävs ingående kunskap om honom.

Vittnet ██████████ beskriver framförallt vad som skett vid hembesök den 8 juni 2016 samt den 6 september 2017.

████████████████████

Han vidhåller det han anfört i förvaltningsrätten och tillägger bl.a. följande.

Han reagerar ofta med att fly om han blir rädd, hotad eller förvånad. I skolan har han en elevassistent hela tiden. För några veckor sen, när han skulle gå mellan två undervisningsplatser med en kamrat istället för elevassistenten, klättrade han upp på en höjd och utsatte sig för stor fara. Att det finns förhållandevis få incidentrapporter innebär inte att han inte behöver aktiv tillsyn av övervakande karaktär. Hans skolkamrater är rädda för honom. Han fick vid en lekplats t.ex. tag i en basketboll och slängde den rakt i huvudet på en femåring. Om ett barn börjar jaga honom springer han utan att stanna och det har hänt att han har sprungit bort. I trafikmiljöer måste man gå nära och hålla i honom. Han är rädd för cyklar och får panik av dem. Vidare är övergångsställen med mittrefug farliga eftersom det händer att han plötsligt börjar springa. Han saknar konsekvenstänkande och kan inte ens med sina dåliga erfarenheter förstå att trafiken är farlig. Det är endast föräldrarna som klarar av att gå ut med honom. De ser hur han mår, förstår hans signaler, vet vad han tycker om och försöker avleda honom i ett så tidigt skede som möjligt och då skydda honom från situationer som triggar reaktioner. Det är det som är ingående kunskap om honom.

Vid hembesöket den 6 september 2017 hade han en jobbig dag och ville inte träffa handläggaren. Pappa var med honom på hans rum under besöket. Föräldrarna är alltid fysiskt nära honom, inom greppavstånd. Hemma är miljön anpassad men de följer honom ändå alltid. Om han är avslappnad i soffan och ser sin favoritfilm kan de sitta längre bort i soffan. De kan inte lämna honom ensam med sin syster för han klarar inte av att leka. Hans utbrott kan komma dagligen och tar sig uttryck exempelvis genom att han puttar undan människor. Frekvensen är regelbunden.

Vittnet [REDACTED] beskriver framförallt vad som skett vid hembesöket den 8 juni 2016.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Frågan i målet är om [REDACTED] behov av tillsyn utgör ett sådant annat behov av hjälp som förutsätter ingående kunskap om honom och som därför också ska ingå vid beräkningen av omfattningen av hans grundläggande behov. Vid den muntliga förhandlingen framkom att [REDACTED] [REDACTED] på senare tid har vuxit betydligt och därmed blivit mer svårhanterlig än tidigare samt att han mår sämre. Prövningen i målet omfattar dock de förhållanden som var aktuella vid tidpunkten för beslutet.

Vad gäller [REDACTED] behov av tillsyn så framgår det av vårdnadshavarnas berättelser vid den muntliga förhandlingen att någon av dem ständigt är nära honom för att kunna leda honom, hindra honom från att springa iväg eller att göra något som kan skada honom själv eller något annat barn. Detta får visst stöd av ingivet läkarintyg samt av att den legitimerade arbetsterapeuten [REDACTED] i sitt ADL-utlåtande anger att [REDACTED] behöver ständig, aktiv tillsyn samt stöd och hjälp av en trygg, välbekant person för att guida honom till ett mer konstruktivt samspel och för att uppmärksamma och föregripa/ingripa vid konfliktrisk. Av utredningen i målet framgår också tydligt att [REDACTED] behöver vara väl förberedd på vad som ska hända och att förändringar i planeringen har negativa konsekvenser för hans välmående. En brist är dock att det saknas dokumentation från skolan och annan utomstående utredning som visar frekvensen av och allvarligheten i hans utagerande beteende. Det som observerats vid hembesöken talar inte tydligt i någon riktning. Sammantaget gör kammarrätten dock bedömningen att [REDACTED] har ett behov av aktiv tillsyn av övervakande karaktär eftersom han med sin impulsivitet, sin benägenhet att springa iväg och sin oförmåga att inse faror och konsekvenser riskerar att allvarligt skada sig själv eller andra.

Frågan är då om [REDACTED] behov av aktiv tillsyn förutsätter ingående kunskaper om honom. Av utredningen i målet och vad som sades vid den muntliga förhandlingen framgår att en person, för att kunna hjälpa [REDACTED] behöver veta vad han tycker om för att få honom att samarbeta. Att det kan ta viss tid för honom att acceptera obekanta personer talar i och för sig för att vården bör ges av ett begränsat antal personer. Det framgår dock att [REDACTED] accepterat vikarier för sin elevassistent. Utöver nämnt ADL-utlåtande saknas även här dokumentation från skola eller andra aktörer till stöd för att hans behov är sådant att det kräver kunskaper om honom som är ingående.

Sammantaget gör kammarrätten bedömningen att utredningen inte ger tillräckligt stöd för att det vid tiden för beslutet krävdes ingående kunskaper om [REDACTED] för att kunna utöva tillsyn över honom och ge honom den hjälp han behöver. Kammarrätten bedömer således att tillsyn inte utgör ett grundläggande behov i lagens mening för [REDACTED]. Överklagandet ska därför bifallas varvid förvaltningsrättens dom ska upphävas och sociala omsorgsnämndens beslut fastställas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Kammarrättsråden Bodil Stelzer (ordförande), Göran Mattsson (referent) och Evalotta Grip har deltagit i avgörandet.

Föredragande: kammarrättsfiskalen Sara Hanberger

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I JÖNKÖPING****DOM**
2018-02-08
Meddelad i JönköpingMål nr
5376-16**KLAGANDE**

[REDACTED]

Vårdnadshavare: [REDACTED]

Vårdnadshavare: [REDACTED]

Ombud: Advokat Jörgen Olson
Advokatbyrå Jörgen Olson AB
Fabriksgatan 7
412 50 Göteborg**MOTPART**Sociala omsorgsnämnden i Borås Stad (nämnden)
501 80 Borås**ÖVERKLAGAT BESLUT**

Sociala omsorgsnämndens i Borås Stad beslut 2016-10-05

SAKEN

Personlig assistans enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten upphäver nämndens beslut och bifaller delvis överklagandet såvitt avser att tillsyn bedöms utgöra grundläggande behov för [REDACTED] Habibovic.

Handlingarna i målet överlämnas till nämnden för fortsatt utredning och nytt beslut i enlighet med vad som anges i förvaltningsrättens bedömning.

Dok.Id 243312

Postadress
Box 2201
550 02 Jönköping**Besöksadress**
Hamngatan 15**Telefon**
036-15 66 00**E-post:** forvaltningsrattenijonkoping@dom.se
www.forvaltningsrattenijonkoping.domstol.se**Telefax**
036-15 66 55**Expeditionstid**
måndag–fredag
08:00–16:00

ÖVERKLAGAT BESLUT OCH YRKANDEN M.M.

Nämnden beslutade den 5 oktober 2016 att avslå [REDACTED] ansökan om personlig assistans. Som skäl för beslutet anfördes att [REDACTED] grundläggande omvårdnadsbehov inte är så pass omfattande och inte av sådan art att rätt till personlig assistans enligt LSS föreligger.

[REDACTED] yrkar att han beviljas personlig assistans med 38 timmar per vecka.

Nämnden vidhåller sitt beslut.

Förvaltningsrätten har den 17 januari 2018 hållit muntlig förhandling i målet. Parterna har sammantaget under förhandlingen och handläggningen anfört i huvudsak följande.

VAD PARTERNA ANFÖRT

[REDACTED]
Han är elva år gammal och har diagnoserna autism, uppmärksamhetsstörning och hyperaktivitet i kombination. Till följd av detta är han hyperaktiv, impulsiv, rymningsbenägen, rutinbunden och har ett utåtagerande beteende.

Nämnden har gjort en felaktig bedömning av de timmar som han behöver hjälp med de grundläggande behoven. Nämnden har inte i tillräcklig utsträckning beaktat den komplexa situation som råder kring honom, de omfattande och grundläggande hjälpbehov han har vid samtliga moment i den dagliga livsföringen. Nämnden har inte heller i tillräcklig utsträckning beaktat hans ålder i förhållande till det normala föräldraansvaret. Han har ett konstant behov av aktiv tillsyn och hjälp för att inte allvarligt skada sig själv eller andra. Inte heller hans behov av hjälp med personlig hygien har beak-

tats tillräckligt utifrån den mycket integritetsnära hjälp som där behövs, särskilt vid toalettbesök. Inte heller hans stora kommunikationssvårigheter, särskilt i stressade situationer eller hans oförmåga att förmedla sina behov eller hans lagstadgade rätt till socialt samspel med andra. Med tanke på hans ålder ska föräldraansvaret vara obefintligt för samtliga grundläggande behov, vilket medför att dessa inte heller kan anses tillgodosedda på annat sätt. Den handgripliga hjälp och de kvalificerande motivationsinsatser som hans grundläggande behov förutsätter ska därmed, utöver de konstaterade grundläggande behoven, berättiga honom till personlig assistans. Reglerna om LSS är tänkta att medföra att den enskilde, genom insatsen, får möjlighet att leva som andra. I dagsläget är detta inte uppfyllt för hans del. Av lagkommentaren till 9 a § LSS framgår att det behovet av extra tillsyn och omvårdnad med anledning av ett funktionshinder ska ligga till grund för bedömning och beslut om personlig assistans.

Personlig hygien

Han kan ibland känna när han är kissnödig och gå till toaletten själv, men han måste oftast påminnas om behov. När han väl är på toaletten behöver han handgriplig hjälp och övervakning av hela momentet. Den praktiska konsekvensen av detta är att det alltid behöver vara någon med honom eller i den omedelbara närheten av honom. Han varken torkar sig eller tvättar händerna själv. En vuxen behöver dessutom vara där och se till att han är klar och inte bara springer iväg från toaletten. Det är ostridigt att hans hjälp vid toalettbesök överstiger det som ingår i ett normalt föräldraansvar. Den tid som nämnden godtagit för toalettbesök är dock långt under den faktiska tidsåtgången. Ett toalettbesök startar långt innan själva utförandet av behovet. Det aktiva arbetet vid ett toalettbesök kan under inga omständigheter begränsas till den tid som behovet utförs eller handgriplig hjälp ges. Den tid som ”inte syns” utgör även det ett aktivt arbete när det gäller barn med autism. Det krävs full närvaro både inför, under och efter ett toalettbesök. Den tid som nämnden beräknat som skälig, 1 timma och 10 minuter per vecka,

täcker inte det faktiska behovet. Samma omständigheter gäller avseende hjälpbehovet vid dusch/hygien och tandborstning. Den hjälp han behöver hjälp med vid toalettbesök är av integritetskränkande karaktär och inte något som vem som helst kan hjälpa honom med.

På- och avklädning

Han behöver fysisk hjälp med på- och avklädning, vilket är ett grundläggande behov. Det är ostridigt att han har behov av hjälp med på- och avklädning, men den tid som nämnden beräknat som skälig understiger vida den faktiska tidsåtgången. Han är 11 år gammal och blir bara större och starkare. Det är därmed svårare att fysiskt hjälpa honom att klä på sig. De 35 minuter per vecka (5 min per dag) som nämnden beräknat täcker inte ens en bråkdel av den faktiska tidsåtgången. Nämnden har motiverat tidsåtgången som skälig, eftersom det endast är aktiv tid som beviljas. Hans hjälpbehov förutsätter dock såväl fysisk hjälp som motivering från en vuxen, vilket medför att han är berättigad till personlig assistans för behovet.

Måltider

Nämnden har bedömt att hans hjälpbehov vid måltider inte är av grundläggande karaktär. Han har dock ett omfattande behov av stöd, tillsyn och fysisk matning vid måltider. Han har svårt att sitta still under måltider och behöver praktisk hjälp för att sitta ner. Han har även behov av hjälp med att dela maten. Det krävs aktiv tillsyn under hela måltiden, eftersom han kan stoppa i sig vad som helst. Detta medför att han inte kan lämnas ensam. Han behöver ett omfattande stöd vid måltider för att överhuvudtaget få i sig den näring som han behöver, något som en 11 åring utan hans funktionsnedsättning inte behöver. Behovet överstiger vida ett normalt föräldraansvar.

Kommunikation

Han har nedsatt förmåga att använda tal och skrift i kommunikationssyfte. Det krävs ingående kunskap om honom, eftersom han saknar förmåga att

förmedla sina behov till andra, särskilt i pressade situationer. Han har stort behov av tolkningshjälp och stöttning från person med ingående kunskaper om honom som kan tolka för och åt honom. Nämnden har i sitt beslut konstaterat att han har behov av hjälp och stöd vid kommunikering när han befinner sig utanför hemmet ”dvs ej i skolverksamheten då det i denna miljö finns personer som känner [REDACTED] väl och är bekanta med hans svårigheter”. Trots att detta – som tydligt visar ett behov av ingående kunskap – anser nämnden att det inte krävs ingående kunskap om hans person. Motsägelsen i detta är märklig. Det är inte samma sak att kunna tala som att kunna göra sig förstådd. Han kan inte kommunicera sina behov, utan det måste listas ut av den vuxne vid hans sida och för att kunna läsa av honom krävs ingående kunskap både om honom och hans kommunikationssätt. Nämndens bedömning är uppenbart felaktig och en feltolkning av gällande rätt. Han har stora svårigheter vad gäller kommunikation och samspel. Han kan inte förmedla önskemål, svårigheter och behov på egen hand vilket innebär att han behöver tolkning vid kontakt med personer som inte är välkända för honom. Ett barn i hans ålder har behov av och rätt till omfattande kontakter med andra människor utanför den omedelbara familjen, samt aktiviteter med andra barn på fritiden (jfr RÅ 2010 ref. 17). Det är ett grundläggande behov att kunna kommunicera med andra och därigenom kunna skapa och upprätthålla sociala kontakter. Barn i hans ålder ska dessutom inte behöva sina föräldrars medverkan vid kommunikation med omgivningen och i vanliga sociala situationer och något föräldraansvar ska därmed inte beaktas. Föräldraansvar ska inte beaktas för hjälp med kommunikation i vanliga sociala situationer för barn från 6 års ålder. Även om han inte tar initiativ eller spontan kontakt med obekanta personer och att han inte har några aktiviteter, innebär inte detta att han inte har ett av behov – och framförallt rätt till – socialt samspel med andra. Behovet och önskan att leka med andra barn har tydligt framförts av honom. Han är ute flera timmar varje dag och har då självfallet rätt att samspela och kommunicera med andra utanför den omedelbara familjen.

Planer finns även för olika fritidsaktiviteter just för att det är ett konstaterat behov han har.

Av ADL-bedömning och framgår att han har ett behov av stöd och hjälp eftersom han har stora svårigheter med kommunikation och samspel. Det framgår även att han därför har behov av en trygg person som är välbekant med honom och hans situation för att möten med okända ska fungera. Situationerna där han behöver ha kontakt med andra utanför familjen blir bara fler och fler ju äldre han blir. Barn i hans ålder träffar ofta vänner och lektillfällen kan vara i flera timmar. Genom nämndens beslut fråntas han sin rätt att kommunicera och samspela med andra, eftersom möjligheten att leva som andra innebär att hans behov av hjälp med kommunikation möts. Att han kommunicerar utifrån eget initiativ innebär att han kan prata om sina intressen, dessa innefattar dock inte hur han känner sig eller varför. Om han inte får hjälp med kommunikation av någon med ingående kunskaper om honom kan man inte reda ut varför han känner på ett visst sätt. Kommunikation är inte möjligt för hans del utan en tredje part som tolkar och förstår.

Aktiv tillsyn

Han har ett behov av aktiv tillsyn under all vaken tid. Nämnden har dock anfört att hans behov inte är att räkna som ett grundläggande behov, utan att hans behov av tillsyn mycket handlar om att anpassa omgivningen efter hans behov. Att en anpassning måste ske för att tillgodose hans behov visar dock på ett mycket stort behov av ingående kunskap. Det är felaktigt såsom nämnden anser, att pedagogiskt arbete är tillräckligt, då det inte tar i beaktande allt det arbete som krävs med förberedelse och utförande för att han inte ska få panik, ångest och utbrott. Han är impulsiv och oberäknelig i situationer där han känner sig rädd, otrygg eller inte blir förstådd. Han kan då reagera med ilska där han slår och kastar saker omkring sig, vid dessa tillfällen riskerar han att skada både sig själv och andra. Han kan även planlöst rusa iväg utan något konsekvenstänkande och riskerar då att t.ex. skada sig i

trafiken. Av praxis framgår att den aktiva tillsyn som krävs för att hindra att någon utan insikt för vad som är farligt utsätter sig för sådana situationer, eller skadar sig själv och andra genom aggressiva och destruktiva handlingar, kräver goda kunskaper om personen och ska därmed omfattas av de grundläggande behoven. Vidare fastslås i praxis att aktiv tillsyn som förutsätter ingående kunskaper om den assistansberättigade ska falla inom ramen för grundläggande behov. Skadligt beteende där risk för skada för den enskilde föreligger kan därmed förutsätta tillsyn av övervakande karaktär. Han saknar helt förståelse för faror och konsekvenstänkande, vilket utsätter både honom och andra för risker. När han blir arg och rädd blir han utåtagerande och aggressiv, vilket kan ske om han inte känner sig förstådd, inte förstår eller om han inte blir bemött eller kommunicerad med på rätt sätt. Detta sker både i skolan och hemma. Flera relevanta moment i detta är dessutom av integritetskränkande natur. Det finns inte någon genväg i byggandet av en sådan relation och det finns inte någon speciell utbildning man kan gå för att lära sig hur den enskilde kommer att agera och reagera i olika situationer. Detta styrks också av inlämnade intyg och utlåtanden. För att veta hur man ska bemöta honom, krävs också att man vet hur han reagerar i olika situationer – vilket innebär att man måste ha ingående kunskaper om honom då det inte är något man kan läsa sig till.

■■■■■■■■■■ ■■■■■■■■■■ *mamma*

■■■■■■■■■■ har elevassistent på heltid i skolan men han går i en vanlig klass. Han har tolkningsbehov åt båda hållen och förstår inte andra människor, han lever i sin egen värld. Vad gäller toalettbesöken så brukar hon vänta utanför dörren under själva besöken. Hon borstar tänderna på ■■■■■■■■■■ varvid han ofta knuffar henne. ■■■■■■■■■■ biter på naglarna, på både händer och fötter, tills det börjar blöda. Deras lägenhet är anpassad efter ■■■■■■■■■■ Vad gäller på- och avklädning så har ■■■■■■■■■■ svårt med fin- och grovmotoriken. Det är kränkande att påstå att påklädningen bara tar 5 minuter. En vinterdag när ■■■■■■■■■■ kom ut från idrotten hade han vinterjacka och skor, men inga byxor. Kom-

munikationen fungerar inte alls i skolan. Klasskompisarna är livrädda för [REDACTED] eftersom han är både störst, längst och kan vara våldsam.

Hon och hennes make har anpassat sina arbetstider efter [REDACTED] behov och de avlöser ständigt varandra i övervakningen. Hon handleder [REDACTED] elevassistent. [REDACTED] måste följas till och från skola, han har bl.a. hoppat ut framför en cykel. Hon måste alltid vara föreberedande och övervakande. På lekplatsen har andra föräldrar sagt att [REDACTED] inte ska vara där, eftersom han ”är på andra barn”. [REDACTED] har ångest och förstår att han inte är som alla andra. Han har sagt att han vill göra rätt, men vet inte hur. [REDACTED] har depressionsperioder, slutar äta och sova och gråter bara. Det är hon och hennes man som har kunskaper om [REDACTED] och autism. Utan assistans kommer familjen att gå under och [REDACTED] kommer aldrig att utvecklas. Målet är att [REDACTED] ska få ett arbete och inte leva på bidrag.

Vad gäller beräkning av tid för toalettbesök har tiden beräknats utifrån 4 toalettbesök för urinering á 25 min/gång inkl. förberedelse och handtvätt samt ett toalettbesök för tarmtömning per dag á 30 min. Sammanlagt 11 timmar och 40 min vecka avseende urinering och 3 timmar och 30 min vecka för tarmtömning, totalt 15 timmar och 10 min/vecka för toalettbesök.

[REDACTED] duschar två gånger per vecka vilket tar sammanlagt 3 timmar per vecka. Vad gäller måltider matas [REDACTED] på morgonen vilket tar 15 minuter, mellanmål tar 30 minuter, middag 50 minuter och kvällsmat 30 minuter, vilket ger 2 timmar och 5 min/dag och sammanlagt 14 timmar och 35 min/vecka. På- och avklädning tar 45 min/dag, dvs. 5 timmar och 15 min/vecka. Tandborstning tar 30 min/dag, dvs. 3 timmar och 30 min/vecka. Sammanlagt beräknas tidsåtgången för [REDACTED] grundläggande hjälpbehov vara 38 timmar per vecka.

Nämnden

Det bestrids inte att [REDACTED] har visst behov av stöd i samband med hygien, toalett samt på- och avklädning. Hjälpinsatserna som behövs är dock endast till mycket begränsad del av mycket privat och känslig karaktär av det slag som förutsätts vid personlig assistans. [REDACTED] är till stor del i behov av stöd i form av muntliga instruktioner och vägledning, vilka inte hänför sig till de grundläggande behoven. Normalt räknas aktiverings- och motivationsinsatser av olika slag inte till de grundläggande behoven. Personer som helt eller i stor utsträckning själva klarar av att på egen hand sköta sina personliga behov och som enbart har behov av motivations- och aktiveringsinsatser bör inte ha rätt till personlig assistans. [REDACTED] grundläggande behov uppgår till 3 timmar och 43 minuter per lov-vecka och 3 timmar och 15 minuter per skolvecka. Detta är enligt praxis inte tillräckligt för att han ska berättigas till personlig assistans.

Vad gäller toalettbesök framgår av utredningen att [REDACTED] har behov av hjälp efteråt med att torka sig och tvätta händerna. Övriga behov i samband med toalettbesök är behov av tillsyn och motiverings/aktivering vilket inte ingår i grundläggande behov. Den praktiska hjälp som [REDACTED] behöver vid toalettbesök har nämnden bedömt ingå i grundläggande behov och alltså inte hänvisat till föräldraansvar. Nämnden vidhåller dock sin bedömning vad gäller tiden och de moment som inte bedöms ingå i grundläggande behov. Vad gäller dusch och tandborstning har inget nytt framkommit som medför någon annan bedömning än den nämnden redan gjort. Vid på- och avklädning har [REDACTED] ett behov av praktisk hjälp vid vissa fin motoriska moment, men klarar enklare på- och avklädning själv med instruktioner och uppmuntran, vilket styrks av ADL-utlåtandet. För att måltider ska räknas som grundläggande behov krävs att hjälpbehovet omfattar att föra maten till munnen. Av utredningen framgår att [REDACTED] kan föra mat och dryck till munnen.

För att kommunikation ska räknas som grundläggande behov ska personen som tolkar åt den enskilde ha kunskap om den enskilde, dennes funktionsnedsättning och sätt att kommunicera. Av praxis framgår att det krävs att den enskilde är i behov av en tredje person för att kommunikation överhuvudtaget ska vara möjligt. Det ska också vara fråga om ett hjälpbehov som klart framgår. Nämnden anser att det av utredningen framgår att [REDACTED] kan ta till sig kortfattad information, kan kommunicera utifrån eget initiativ och kan berätta hur han känner sig. Nämnden anser mot bakgrund av detta att det är visat att det inte krävs ingående kunskaper om [REDACTED] som person, hans funktionshinder eller sätt att kommunicera samt tredje person för att kommunikation ens ska vara möjligt. Kommunikation ska saknas helt för att ge rätt till personlig assistans. Eftersom [REDACTED] t.ex. kan tala om att han är hungrig, ledsen eller arg och handlar det inte om ett grundläggande behov utan möjligen om ett övrigt behov.

För att tillsyn ska räknas som grundläggande behov krävs det att det behövs ingående kunskap om den enskilde samt att det ska vara fråga om ett beteende som kräver ständigt ingripande för att förhindra att den enskilde eller omgivningen kommer till skada. Det framgår inte av utredningen att [REDACTED] impulsivitet och aggressiva utbrott sker med sådan frekvens och omfattning att det krävs ständiga ingripanden och att det ska bedömas ingå i grundläggande behov. Av utredningen framgår att ändring i [REDACTED] schema kan leda till att resten av dagen blir kaos, vilket nämnden anser visa att utbrott kan förhindras med en god och förutsägbar struktur. Nämnden anser sammantaget att [REDACTED] har ett tillsynsbehov men att det inte är av den karaktär att det ingår i grundläggande behov och att hans utbrott till viss del kan förebyggas. [REDACTED] rör sig själv och behöver inte aktiv tillsyn av övervakande karaktär dygnet runt. I vissa situationer kan han reagera annorlunda, men det handlar inte om grundläggande behov. Övervakande karaktär har i praxis varit att man övervakar att andningsapparater fungerar.

Av handlingarna som givits in i samband med förhandlingen är ■■■■■ diagnoser autism/ADHD, vilket skiljer sig från tidigare diagnos. Autistiskt syndrom utgör inte psykisk sjukdom. Ingående kunskaper är enligt HFD:s dom från 2015 reserverat för personer med psykisk sjukdom, vilket ■■■■■ inte har. Vid grundläggande behov av övervakande karaktär krävs det att någon sitter med hela tiden för att avvärja livshotande situationer. Det är inte ett sådant behov som ■■■■■ har. Det som ska prövas är personlig assistans i lagens mening, inte social gemenskap och förberedelser. Beslutet är från 2016 och speglar de förhållanden som då rådde. Det finns rättspraxis på huruvida autism ska ses som en psykisk sjukdom.

■■■■■ skolsituation fungerar med assistent och även med vikarier. ■■■■■ har viss initiativförmåga. Beslutet grundar sig inte endast på ett hembesök.

UTREDNINGEN I MÅLET

Parterna har åberopat omfattande utredning i målet. Det som sammanfattats nedan är den utredning som i huvudsak legat till grund för rättens bedömning.

Av intyg för personlig assistans, daterat den 11 april 2016 utfärdat av överläkare ■■■■■ vid BUP Neuropsykiatriska mottagningen vid Södra Älvsborgs Sjukhus framgår bl.a. följande. ■■■■■ har diagnostiserats med autistiskt syndrom och uppmärksamhetsstörning, hyperaktivitet i kombination. Han har svårt med fin- och grovmotorik och hygien t.ex. att komma igång och slutföra dusch, tvätta händer och borsta tänder. Han klarar att gå på toaletten själv, men behöver hjälp att tvätta händer och torka sig. Han behöver även hjälp att klä på- och av sig, han kan t.ex. inte knäppa knappas, ta på sig handskar eller ta på sig skor med skosnören. Han kan inte heller ta på sig tröja, då han t.ex. sätter den på huvudet och sträcker endast på armarna. Någon måste säga till och hjälpa till när han ska klä på sig, det-

samma gäller byxor och strumpor osv. Han kan inte äta med kniv eller gaffel, någon måste skära maten åt honom så han kan äta med sked. Han kräver motivation för att äta och på morgonen behöver han matas för att komma i tid. I matsituation behöver han stöd av en vuxen hela tiden. Han har en språkstörning och har bild-stöd. Om man känner honom väl förstår man honom. Han har väldigt svårt för nya människor och det är väldigt svårt att tolka honom. Han har ett stort behov av tillsyn och kan bli arg och utåtagerande, han är impulsiv och tänker inte på konsekvenser. Han kan inte orientera sig och har svårt med tidsuppfattning. Han behöver hela tiden ha en vuxen med sig. När man går ut med honom krävs det att någon håller hans hand så han inte kan rymma utan att tänka på farliga konsekvenser. Han hittar på farliga saker. Det är i stort sett endast föräldrarna som kan förstå honom och tolka vad han säger.

Av läkarutlåtande, vårdbidrag, till Försäkringskassan utfärdat av överläkare [REDACTED] vid BUP Neuropsykiatriska mottagningen vid Södra Älvsborgs Sjukhus den 11 april 2016 framgår bl.a. följande. [REDACTED] har svårt att påbörja och avsluta aktiviteter, hålla fokus och han behöver mycket förberedelser, struktur och planering. Utöver detta framgår samma information som av ovan nämnt läkarintyg.

Av ADL-utlåtande baserat på intervju och besök i hemmet den 13 juni 2016 utfärdat av [REDACTED] leg. Arbetsterapeut framgår bl.a. följande.

Kommunikation: [REDACTED] har nedsatt förmåga att använda tal och skrift som kommunikation. Hans talspråk är ord- och nyansfattigt, fyllt av upprepningar och ibland förväxlar han ord som t.ex. ja/nej och varmt/kallt. Han tar bäst till sig information som är kortfattad, med enkla ord och ibland kompletterat med bilder för att förtydliga ytterligare, t.ex. inför resor eller tandläkarbesök. Det är mycket viktigt att hans behov av förberedande information, möjlighet att ställa frågor och samtala om det som ska hända tillgodoses. Han

har mycket lättare att kommunicera utifrån eget initiativ än att besvara frågor. Detta förstärks i situationer då han blir stressad t.ex. möten med okända personer. Det kan då bli helt omöjligt för honom att besvara frågor, även om han har tillgång till eftersökt information. Han stammar när han blir stressad eller känner sig obekvämt, vilket ytterligare försvårar hans möjligheter att göra sig förstådd. Han är 11 år, men ser äldre ut vilket kan skapa en outtalad förväntan hos personer han kommer i kontakt med att han klarar mer avancerad kommunikation. Han behöver ha stöd av en trygg person som är väl bekant med honom och hans situation i möte med personer utanför familjen. Han kan inte själv förklara sina önskemål, svårigheter och behov. I sociala sammanhang behöver han hjälp av en väl insatt person som kan informera, förklara och besvara frågor åt båda parter, för att undvika missförstånd, orealistiska förväntningar och konfliktkällor.

Vid en konflikt har han ingen möjlighet att på egen hand bemöta motparten på ett konstruktivt sätt. Om han blir rädd eller känner sig hotad reagerar han panikartat och springer iväg snabbt och långt. Eftersom han inte är uppmärksam på trafik och endast orienterad i närområdet blir det snabbt en riskfylld situation. Det är viktigt att han får möjlighet, att med stöd och hjälp hitta, pröva och träna andra strategier i kommunikation och socialt samspel. Han tar inte självmant kontakt med obekanta personer. I takt med att han blir äldre kommer han dock behöva ha kontakt med allt fler personer utanför familjekretsen för att klara skolgång, utveckla och fördjupa fritidsintressen och få en ökad självständighet. Han behöver därför redan nu hjälp och uppmuntran att hitta konstruktiva vägar att vidga sitt sociala kontaktnät och för att träna förmågan att be om och ta mot hjälp av personer utanför familjen. Han kan berätta mycket länge om saker som intresserar honom, men det blir ett långvarigt upprepande som är mycket svårt att avbryta. Han har svårt att växla fokus och t.ex. besvara en fråga. En utökad möjlighet att delta och utöva fritidsintressen skulle kunna stimulera och utvidga ordförrådet och utökat samspel i kommunikationen. Han kan berätta hur han känner sig för

stunden, men kan inte förklara varför. Han skriker, kastar och slår på det eller den som finns i närheten när han blir upprörd. Han kan inte berätta om t.ex. något som hänt tidigare under dagen som påverkat honom. Han lyssnar och registrerar mycket mer än han ger uttryck för och det kan vara svårt att få klarhet i vad han funderar över/oroar sig för. Han blir oroad över förändring och behöver veta i god tid vad som kommer hända. På kvällen vill han t.ex. få morgondagen beskriven och inför varje moment under dagen behöver han få veta vad, hur och vem han ska träffa. De perioder han är mycket ledsen och har ångest är han i än högre grad i behov av närhet och stöd av trygg och väl insatt person.

Aktivering/fritid: ■■■■■ är nyfiken, impulsiv och ständigt i rörelse. Han tycker om att gå på bio. Han är förtjust i att bada och njuter av att röra sig i vattnet. Han har dock inte fullgod simförmåga. Han är helt beroende av hjälp och ständig närvaro av en aktiv person för att kunna gå till badplats/badhus. Han har blivit alltmer reserverad gentemot obekanta personer, han vill helst inte besöka nya platser och vill veta precis vad som kommer att ske. För att motverka en ökad isolering är det viktigt att han får möjlighet att med trygg och välbekant person skaffa sig stimulerande och positiva erfarenheter av aktiviteter och nya personer utanför hemmet. För att undvika att missförstånd eskalerar till konflikter och risk för mobbing behöver han en aktivt närvarande stödperson. När han blir arg eller rädd reagerar han med att skrika, kasta saker, slå på saker och personer och även genom att planlöst rusa iväg. Det är därför viktigt att han har stöd av en person med god kännedom om honom, som kan ingripa innan/om situationen blir övermäktig honom. Han behöver få möjlighet att vistas utanför hemmet, både utomhus och i aktivitetsanpassade lokaler. Han behöver få möjlighet att utveckla sina intressen, vilket också skulle kunna motivera och uppmuntra honom till ökad kommunikation, utökat ordförråd och träning av finmotoriska moment samt träning av samspel i olika sociala situationer. Han behöver ständig tillsyn och hjälp av en person med god förmåga att läsa av

honom och som kan anpassa, avleda eller ingripa så att situationer inte blir för svårhanterliga eller riskfyllda för honom, andra personer eller föremål.

Måltider: ■■■■■ tycker mycket om mat och letar ständigt efter något att äta eller dricka. Han äter med sked. Han kan stoppa vad som helst i munnen och kan t.ex. dricka eller äta outspädda produkter om han hittar en öppnad förpackning. Han har svårt att sitta still under måltider och störs lätt av ljud. Han har svårt att dela maten, äter snabbt och går gärna omkring medan han äter. Han behöver därför uppmaning, uppmuntran och praktisk hjälp att sitta ner, äta lugnare och få hjälp med bl.a. finfördela maten. Han har alltid aktiv tillsyn eftersom han plockar i skåp, kyl och frys.

Toalettbesök: ■■■■■ kan gå på toaletten för att urinera själv, men behöver ibland påminnas. Han behöver uppmaning, uppmuntran och praktisk hjälp att sköta hygien tillfredsställande samt uppmaning och praktisk hjälp att ordna klädsel och att, vid behov, städa efteråt. Han behöver både tillsyn och praktisk hjälp vid toalettbesök, men han accepterar inte självklart hjälp från vem som helst.

Hygien: han saknar insikt, motivation och förmåga att sköta sin hygien på egen hand. Han behöver praktisk hjälp med fin-motoriska moment som tandborstning, klippa naglar och hårtvätt. Han behöver även upprepad instruktion och uppmuntran samt praktisk hjälp av närvarande person för att den personliga hygien ska skötas tillfredsställande.

Sömn: ■■■■■ vaknar 3-4 gånger per natt och behöver då ha tryggheten i att en vuxen person sover hos honom, ibland går han upp och behöver då aktiv tillsyn samt uppmaning/hjälp att gå till sängs igen. Han är helt beroende av ständig uppmaning, uppmuntran och praktisk hjälp för att få en fungerande dygnsrytm, för att kvälls- och morgonrutiner ska genomföras och för att han ska vara färdig och komma iväg till skolan i tid. Skolmiljön ställer mycket

stora krav på honom och för att han ska få optimalt goda möjligheter till samspel och inläring, behöver han ha aktivt stöd och hjälp som möjliggör en stabil och trygg rutin för dygnets aktiviteter.

Socialt samspel: ■■■■■ kan söka sig till sammanhang där andra barn leker, men han har svårigheter att hantera det sociala samspelet, kommunikation samt att han snabbt blir utagerande när han blir frustrerad/arg. I samspel med andra barn kan han bli insiktslös och oavsiktligt vara alltför hårdhänt. Han behöver hjälp att tillsammans med en trygg och aktiv rollförebild hitta, pröva och träna samspel i olika sociala situationer. Han har inga vänner och behöver bli positivt utmanad att pröva nya aktiviteter, behöver uppleva en mer kamratliknande relation som komplement till föräldra-/barnrelationen i hemmet och han behöver få möjlighet att bygga upp erfarenheter av goda möten med nya personer.

På- och avklädning: ■■■■■ klarar enklare på- och avklädning rent praktiskt, men saknar motivation och insikt i varför det behövs. Han behöver därför tillsyn, upprepad instruktion och uppmuntran samt praktisk hjälp med vissa fin-motoriska moment för att bli adekvat klädd.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS BEDÖMNING

Gällande regler m.m.

Personer som omfattas av personkretsen enligt 1 § LSS har enligt 7 § samma lag rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1–9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna ska vara varaktiga och samordnade. De ska anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv.

I 9 a § LSS anges att med personlig assistans avses ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskap om den funktionshindrade (grundläggande behov). Den som har behov av personlig assistent för sina grundläggande behov har även rätt till sådan insats för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

Förvaltningsrättens bedömning

■■■■ tillhör personkretsen i LSS. Frågan i målet är om han behöver hjälp med sina grundläggande behov i en sådan omfattning att han har rätt till insatsen personlig assistans enligt LSS. Avgörande för detta är dels vilka grundläggande behov ■■■■ har, dels vilken tidsåtgång hans olika hjälpbehov kräver och dels huruvida hans funktionshinder är att räkna som ett psykiskt funktionshinder eller inte.

Av utredningen framgår att ■■■■ har diagnoserna autism/autistiskt syndrom, uppmärksamhetsstörning och hyperaktivitet i kombination/ADHD. Nämnden har anfört att ■■■■ inte har någon psykiatrisk diagnos samt att det inte är fråga om något psykiskt funktionshinder. Det vägledande avgörandet från HFD i mål nr 3527-14 gäller en person med funktionshinder av klart fysisk karaktär. ■■■■ funktionshinder i form av autism och ADHD/uppmärksamhetsstörning och hyperaktivitet i kombination får, med hänsyn till hur de yttrar sig hos honom, ses som ett psykiskt funktionshinder i den mening att ett behov av tillsyn som är av övervakande karaktär kan räknas som ett grundläggande behov.

Av utredningen framgår att ■■■■ har behov av tillsyn och stöd från vuxna för att förhindra och förebygga att han t.ex. springer ut i vägen, springer

iväg och blir utåtagerande. För att det ska kunna räknas som ett grundläggande behov som ger rätt till personlig assistans krävs dock att det är fråga om tillsyn av närmast övervakande karaktär som förutsätter ingående kunskaper om honom och hans funktionshinder (jfr t.ex. RÅ 2010 ref. 17 och RÅ 1997 ref. 23). Mot bakgrund av att ■■■■■ reagerar med att fly när han känner sig rädd eller hotad och att han saknar konsekvenstänkande, inte är uppmärksam på t.ex. trafik utan har ett flyktbeteende får det anses styrkt att ■■■■■ har behov av tillsyn och att det är ett sådant behov som ska räknas som ett grundläggande behov. Det ankommer dock på nämnden att såsom första instans utreda omfattningen och tidsåtgången för ■■■■■ hjälpbehov avseende tillsyn.

Det saknas stöd i utredningen för att ■■■■■ har behov av sådan hjälp i matsituationen att det är hänförligt till grundläggande behov. Någon tid ska därmed inte utgå för detta. Vad gäller kommunikation saknas det också stöd i utredningen för att det skulle vara fråga om ett grundläggande behov för ■■■■■ varför tid för detta inte heller ska utgå. Nämnden har således haft grund för sin bedömning i dessa delar såvitt avser grundläggande behov.

Vad gäller ■■■■■ hjälpbehov avseende personlig hygien samt på-och avklädning anser förvaltningsrätten att det saknas stöd för att ■■■■■ skulle ha ett större behov av hjälp än den tid som nämnden godtagit.

Förvaltningsrättens bedömning avseende ■■■■■ hjälp med grundläggande behov såvitt avser tillsyn, tillsammans med nämndens tidigare beräkning av tidsåtgång för övriga grundläggande behov, skulle kunna innebära att ■■■■■ behov av hjälp med de grundläggande behoven är av den karaktär och omfattning som krävs för att han ska ha rätt till insatsen personlig assistans. Skulle så vara fallet har han också rätt till personlig assistans både för sina grundläggande behov och för andra personliga behov. Någon beräkning av omfattningen av ■■■■■ hjälpbehov avseende tillsyn har inte gjorts och

inte heller har någon bedömning gjorts kring eventuella övriga personliga hjälpbehov för honom. Detta är dock bedömningar som bör göras av nämnden som första instans. Målet visas därför åter till nämnden för beräkning av ■■■■■ behov av tillsyn, fortsatt utredning kring huruvida detta innebär att hans hjälpbehov avseende de grundläggande behoven når upp till den omfattning att han är berättigad till personlig assistans och huruvida han har sådana övriga personliga behov som därmed också ska beviljas personlig assistans för.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga (DV 3109/1D).

Mattias Henriksson

Rådmannen Mattias Henriksson och nämndemännen Eva Lundemo, Mona Sjöqvist och Mats Trägårdh har avgjort målet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Jönköping.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.